

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL MERTHYR TUDFUL ADRODDIAD MONITRO BLYNYDDOL Y GYMRAEG AR GYFER 2023-4

Rhagair:

Derbyniodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful ei Hysbysiad Cydymffurfio terfynol gan Gomisiynydd y Gymraeg ar 30 Medi 2015. Roedd hyn yn amlinellu dyletswydd y Cyngor i fodloni'r Safonau Iaith Gymraeg statudol a sefydlwyd gan Lywodraeth Cymru o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Rhoddodd y Mesur hwn statws cyfartal i'r Gymraeg a'r Saesneg fel na ellir trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae cyflwyno Safonau'r Gymraeg wedi'i gynllunio i sicrhau y gall y rhai yng Nghymru sy'n dymuno byw eu bywydau yn y Gymraeg wneud trwy orfodi Cynghorau, a chyrrff eraill yn y sector cyhoeddus, i ddarparu eu gwasanaethau yn Gymraeg.

Mae Safonau'r Gymraeg yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor lunio Adroddiad Blynnyddol, mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol, sy'n ymdrin â'r ffordd y mae wedi cydymffurfio â Chyflenwi Gwasanaethau, Gwneud Polisi a Safonau Gweithredol. Mae'r ddarpariaeth hefyd wedi'i chynnwys o fewn y Safonau sy'n ymwneud â chyhoeddi a chyhoeddusrwydd yr Adroddiad Blynnyddol.

Mae'r Adroddiad hwn yn nodi cynnydd y Cyngor tuag at gydymffurfio â'r Safonau yn ystod blwyddyn ariannol 2023-24.

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i annog ei holl gwsmeriaid i ddefnyddio'r sgiliau Cymraeg sydd ganddynt, ac i greu amgylchedd lle maent yn teimlo y gallant ddefnyddio'r Gymraeg wrth ryngweithio â'r Cyngor.

Mae'r Cyngor yn gweithio'n agos gydag ystod o fusnesau, sefydliadau'r trydydd sector a'r sector gwirfoddol, i'n helpu i gyflawni ein rhwymedigaethau i'r gymuned o dan y ddeddfwriaeth yn llwyddiannus.

Cyflwyniad a chefnidir:

Safonau'r Gymraeg:

Yn 2011, disodlodd Mesur y Gymraeg (Cymru) Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993 ac fel rhan o'r ddeddfwriaeth newydd, yng Nghymru, mae gan y Gymraeg statws cyfreithiol cyfartal â'r Saesneg ac ni ddylid ei thrin yn llai ffafriol. Nid yw'n ofynnol bellach i gyrff cyhoeddus ddatblygu a gweithredu Cynllun Iaith Gymraeg ond rhaid iddynt gydymffurfio â set o Safonau'r Gymraeg yn lle hynny.

Mae'r Safonau yn esbonio sut mae disgwyl i sefydliadau ddefnyddio'r Gymraeg mewn gwahanol sefyllfaoedd. Mae'r ddogfen hon yn nodi sut mae CBSMTs yn bodloni'r safonau.

Mae'r Mesur yn sefydlu fframwaith cyfreithiol i osod dyletswydd ar rai sefydliadau i gydymffurfio â safonau ymddygiad ar y Gymraeg. Mae'r Mesur yn nodi y gall Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, bennu Safonau yn y meysydd canlynol:

1. Cyflenwi Gwasanaeth
2. Gwneud Polisi
3. Gweithredol
4. Hyrwyddiad
5. Cadw Cofnodion

Nod y safonau hyn yw:

- Ei gwneud yn glir i sefydliadau beth yw eu dyletswyddau mewn perthynas â'r Gymraeg.
- Sicrhau tegwch, cyfiawnder, a hawliau i siaradwyr Cymraeg
- Gwneud gwasanaethau'r Gymraeg yn fwy cyson a gwella eu hansawdd.
- Sicrhau bod y Gymraeg yn ystyriaeth mewn polisi a deddfwriaeth.
- Ei gwneud yn gliriach i siaradwyr Cymraeg am y gwasanaethau y gallant ddisgwyl eu derbyn yn y Gymraeg

"Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn rhoi statws swyddogol i'r Gymraeg yng Nghymru. Wrth arfer swyddogaethau yn unol â'r prif nod hwn, rhaid i'r Comisiynydd roi sylw i: o Y statws swyddogol sydd gan y Gymraeg yng Nghymru, o Y dyletswyddau i ddefnyddio'r Gymraeg a osodir gan y gyfraith, a'r hawliau sy'n codi o orfodadwyedd y dyletswyddau hynny, o Yr egwyddor, yng Nghymru, na ddylid trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg yng Nghymru, ac o Yr egwyddor y dylai pobl yng Nghymru allu byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg os ydyn nhw'n dewis gwneud hynny."

Detholiad a gymerwyd o'r 'Cod Ymarfer ar gyfer Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015'; Comisiynydd y Gymraeg, 19eg Chwefror 2020.

Cynnydd ar weithredu Safonau'r Gymraeg:

Mae'r canlynol yn crynhoi rhywfaint o'r cynnydd allweddol y mae'r Cyngor yn ei wneud wrth weithredu'r Safonau:

Rhaglen y Gymraeg:

Mae'r Cyngor wedi datblygu Rhaglen Iaith Gymraeg wedi'i strwythuro o amgylch cydymffurfiaeth â Safonau, cyfieithu a hyrwyddo'r Gymraeg; Mae'n cynnwys y canlynol:

- Ffôn a derbyniad.
- Gohebiaeth
- Gwefan
- Datblygu adnoddau a deunyddiau ategol

- Gwasanaethau Cyfieithu Cymraeg
- Hyfforddiant Iaith Gymraeg
- Digwyddiadau marchnata Cyrsiau Cymraeg- Dysgu Cymraeg Morgannwg
- Datblygu sgiliau Cymraeg - dysgu ffurfiol ac anffurfiol
- Arwain mewn gwlad ddwyieithog - cyfranogiad
- Gwaith ymgysylltu lefel rheoli i ddatblygu #Shwmaeronment Siater
- #Shwmaeronment digwyddiadau ymgyrchu a phartneriaethau cymunedol
- Cyfathrebu a Marchnata trwy ehangu'r Cyfryngau Cymdeithasol
- Addysg Busnes gyda'n Gilydd Ymgysylltu â phartneriaeth i hyrwyddo'r iaith

Llywodraethu, Monitro a Gwerthuso

Mae'r Rhaglen Gymraeg yn rhan o raglen waith Gwasanaethau Corfforaethol y Cyngor, gan gefnogi cydymffurfiaeth â Safonau a chyflawni'r canlynol:

- Cynllun Lles Corfforaethol, 2023-2028: Nod Llesiant: Merthyr Uchelgeisiol sy'n canolbwyntio ar ddysgu
- Llywodraeth Cymru Cymraeg 2050: Strategaeth Miliwn o Siaradwyr Cymraeg; Arwain mewn gwlad ddwyieithog
- Strategaeth y Gymraeg Merthyr Tudful, 2022-2027

Mae Grŵp Llywio'r Gymraeg yn ymgysylltu ag ystod o randdeiliaid, gan gynnwys Cadeirydd Sirol y Fforwm, i gefnogi'r prosesau hunanwerthuso a monitro, gan sicrhau bod cynnydd yn erbyn y targedau o fewn Strategaeth y Gymraeg.

Dechreuodd Swyddog Polisi Iaith newydd yn ei swydd ym mis Ionawr 2024 a symudodd y portffolio ar lefel Rheolaeth Gorfforaethol o dan y Cyfarwyddwr Addysg. O'r herwydd, erbyn hyn mae mwy o aliniad o fewn ardaloedd gorgyffwrdd y Cynllun Cymraeg mewn Addysg a dull tîm cryfach.

Mae Swyddog Gosod Safonau a Chydymffurfiaeth Swyddfa'r Comisiynydd wedi ymgymryd â gweithgareddau cydymffurfio a oedd yn cynnwys defnyddio gwahanol sianelau cyfathrebu fel e-bost a gohebiaeth dros y ffôn, i asesu ymateb y Cyngor a chydymffurfio â'r safonau. Bu'r swyddog hefyd yn ystyried sianeli cyfryngau cymdeithasol a'r wefan Gorfforaethol. Mae'r Cyngor yn aros am adroddiad ysgrifenedig ar y maes hwn.

Rydym wedi amlinellu isod rai o'r newidiadau allweddol a wnaed wrth gyflwyno'r Rhaglen Iaith Gymraeg.

Asesu Effaith:

Yn unol â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf) mae'r Cyngor wedi datblygu Asesiad Effaith Integredig (IIA). Mae'r IIA yn cynnwys asesiad effaith cydraddoldeb yn unol â gofynion Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Cymru) 2011 a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Mae'r IIA bellach yn asesu yn

erbyn ein dyletswydd economaidd-gymdeithasol. Mae'r IIA yn cyd-fynd ag adroddiadau i'r Cabinet a'r Cyngor fel rhan o'r broses o wneud penderfyniadau. Cyhoeddir IIAs ar wefan y Cyngor ynghyd ag adroddiad perthnasol y Cabinet neu'r Cyngor.

Mae'r IIA yn cefnogi'r Cyngor i ddangos sut mae'n cynllunio, darparu a monitro gwasanaethau yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy a sut mae'n ceisio gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Merthyr Tudful, nawr ac ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol trwy:

- Meddwl am effaith hirdymor ein gwaith ar bobl ym Merthyr Tudful.
- Cymryd agwedd integredig at wasanaethau, gan edrych ar yr effaith y gallai ein gwaith ei chael ar wasanaethau a sefydliadau eraill.
- Cynnwys pobl yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt.
- Gweithio gydag eraill i ddod o hyd i atebion cydweithredol.
- Deall achosion sylfaenol problemau a'u hatal rhag digwydd.

Cymeradwywyd yr IIA a gwblheir fel rhan o holl adroddiadau'r Cabinet a'r Cyngor gan y Cabinet. Mae'r IIA yn ymgorffori Amcanion Llesiant y Cyngor, yr Egwyddor Datblygu Cynaliadwy, Cydraddoldeb, y Gymraeg a Bioamrywiaeth, i gefnogi gwneud penderfyniadau effeithiol a sicrhau cydymffurfiaeth. Mae'r IIA wedi cael ei ddiweddarau ymhellach eleni i sicrhau ein bod yn asesu ein dyletswydd economaidd-gymdeithasol. Mae'r ASB yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r ddeddfwriaeth ganlynol:

- Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
- Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011.
- Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.
- Adran 6 o Ran 1 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.
- Dyletswydd economaidd-gymdeithasol (Adran 1 Deddf Cydraddoldeb 2010)

Mae'r IIA wedi'i gymhwyso i Fframwaith Rheoli Prosiect MTCBC ac fe'i gweithredwyd ar gyfer Adroddiadau'r Cyngor a'r Cabinet. Cefnogir yr IIA gan ganllawiau manwl i gefnogi staff wrth gwblhau'r ddogfen, sydd ar gael ar fewnwyd y Cyngor.

Gweithredu Strategaeth y Gymraeg 5 Mlynedd a Chynllun Strategol Addysg Gymraeg:

Digwyddiad Cymunedol Addysg Cyfrwng Gymraeg

Ar Ebrill 18, 2023, cynhaliwyd digwyddiad cymunedol hyrwyddo yn y Parth Chwarae yn Trago Mills. Y nod oedd hyrwyddo a chynyddu nifer y plant sy'n trosglwyddo o Gylchoedd Meithrin i Addysg Gymraeg. Dysgu Cymraeg Roedd Morgannwg yn bresennol i ddarparu a hyrwyddo gwybodaeth i rieni am gyrsiau Cymraeg i oedolion a gynhelir ym Merthyr. Arweiniwyd y digwyddiad hwn gan yr Awdurdod Lleol a'i drefnu ar y cyd â'r Mudiad Meithrin, Dysgu Cymraeg Morgannwg, Addysg Gymunedol i Oedolion. Roedd athrawon o Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful a Rhyd-y-Grug hefyd yn bresennol ac yn siarad gyda darpar rieni am unrhyw

ymholiadau oedd ganddynt am Addysg Gymraeg. Darparwyd gweithgareddau i blant gan swyddog Ti a Fi y Cyngor.

Gŵyl Llythrennedd Stephen a George

Ym mis Ebrill 2023, trefnodd Ymddiriedolaeth Elusenol Stephens a George 'Spread the Word Shakespeare Literacy Festival'. Cefnogodd Adran Addysg Cymru gyllid i ddarparu ystod o weithgareddau a digwyddiadau Cymraeg ar gyfer y diwrnod.

Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd

Ym mis Mai 2023 cyrhaeddodd Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful, Ysgol y Graig, Ysgol Gellifaelog, Ysgol Uwchradd Pen y Dre ac Afon Taf Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd. Llwyddodd Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful i ddod yn drydydd mewn tair cystadleuaeth.

Ym mis Mai 2024, mae Ysgol Gynradd Gymraeg Rhyd-y-grug, Santes Tudful, Ysgol y Graig, Pantyscallog, Ysgol Uwchradd Afon Taf a Phen y Dre wedi llwyddo i gyrraedd Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd ym Meifod yn eu cystadlaethau priodol.

Cynllun Strategol Addysg Gymraeg a Chynhadledd Strategaeth y Gymraeg

Ym mis Mehefin 2023, cynhaliwyd cynhadledd i gefnogi gweithrediad Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg a'r Strategaeth Iaith Gymraeg 5 Mlynedd. Roedd y ffocws ar y camau nesaf o weithredu trwy weithio mewn partneriaeth. Agorodd Gweinidog y Gymraeg ac Addysg y gynhadledd drwy ddatgan sut mae'r Gymraeg yn cael ei datblygu ym Merthyr Tudful. Mae cân Gymraeg wedi ei chyfansoddi sy'n hyrwyddo'r iaith a'r dreftadaeth ar draws Merthyr Tudful. Cafodd y gynhadledd ei chanu a'i hagor gan Ysgol Gynradd Caedraw. Roedd siaradwyr gwadd o feysydd arbenigol yn cynnwys Mudiad Meithrin, Dysgu Cymraeg Morgannwg, Menter Iaith Merthyr Tudful, a gwahoddwyd aelodau o is-grwpiau'r cwricwlwm o'r ddwy strategaeth i gyflwyno cyflwyniad ar y Gymraeg Blynnyddoedd Cynnar, y Gymraeg yn y gymuned, y Gymraeg yn y cwricwlwm a chanlyniad y Gweithlu. Cynhaliwyd cyfres o weithdai i drafod y cyflwyniadau a thrafod camau gweithredu a strategol posibl dros y ddwy flynedd, yn ogystal â chyfrannu tuag at gyflawni targed Llywodraeth Cymru o fewn strategaeth Cymraeg 2050.

Diwrnod Shwmae/Su'mae

Cynhaliwyd digwyddiad blynnyddol Diwrnod Shwmae Su'mae ar 13 Hydref 2023 ym Mharc Cyfarthfa. Hon oedd pumed flwyddyn y digwyddiad blynnyddol. Mae ymateb Merthyr Tudful i'r digwyddiad cenedlaethol hwn yn parhau i gael ei ddatblygu bob blwyddyn ac yn hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg ar gyfer plant, oedolion ac o fewn cymuned Merthyr Tudful. Mae'n annog pobl i ddefnyddio'r Gymraeg achlysurol a dysgu'r iaith.

Cymerodd saith ysgol o Ferthyr Tudful ran drwy berfformio amrywiaeth o eitemau. Cynhaliwyd sesiwn holi ac ateb gyda Swyddog Polisi'r Gymraeg o Undeb Rygbi Cymru. Fe wnaethant ddarparu sesiwn ar sut mae'r iaith yn cael ei datblygu a'i gweithredu o fewn Undeb Rygbi Cymru. I agor y digwyddiad, darparodd Efa

Gruffudd Jones, Comisiynydd y Gymraeg, anerchiad ar sut mae'r iaith yn cael ei defnyddio ym Merthyr Tudful. Roedd busnesau Cymraeg yn bresennol yn gwerthu eu cynnyrch. Roedd cynnydd o 5 busnes o'i gymharu â'r adeg y cynhaliwyd y digwyddiad yn 2022. Roedd partneriaid Cymraeg yn cynnwys RHAG, Dysgu Cymraeg Morgannwg, Coleg Merthyr, Menter Iaith Merthyr Tudful a Chanolfan Soar. Roedd y Tîm Ysgolion Ffocws Cymunedol yn hyrwyddo'r ystod o wasanaethau a gweithgareddau y maent yn eu cynnig i deuluoedd a'r gymuned. Roedd gweithgareddau fel paentio wynebâu Cymraeg a gwneud balŵns ar gael i blant ac roedd cwmni plant Cymraeg o'r enw 'Do Re Mi Canu' yn darparu sesiwn adloniant o ganu i blant rhwng 3 ac 11 oed. Roedd Cerddorfa leuenctid Merthyr Tudful yn bresennol am y tro cyntaf yn darparu eitemau cerddorol. Y digwyddiad hwn oedd y digwyddiad mwyaf a gynhaliwyd hyd yma gyda thua 500 o bobl yn bresennol yn y digwyddiad.

Ffair Nadolig Gymraeg

Ar Ragfyr 1af cynhaliwyd yr ail Ffair Nadolig Gymraeg yng Nghanolfan Hamdden Merthyr Tudful. Roedd y digwyddiad hwn yn hyrwyddo'r defnydd o'r iaith i blant, teuluoedd, a chymuned gyfan Merthyr Tudful. Mae'r digwyddiad hwn hefyd wedi tyfu ers ei sefydlu. Bu Three Cylchoedd Meithrin yn cymryd rhan drwy ganu caneuon Nadolig Cymraeg. Perfformiodd pedair ysgol o Ferthyr Tudful eitemau Nadolig drwy gyfrwng y Gymraeg. Cyflwynwyd gweithgareddau newydd i blant i gynnwys gwneud balŵn, a gwnaed carwriaeth cartŵn trwy gyfrwng y Gymraeg. Bu Cerddorfa leuenctid Merthyr Tudful yn perfformio carolau Cymraeg. Darparwyd adloniant i blant ifanc drwy gyfrwng y Gymraeg gan Do Re Mi Canu. Cymerodd 23 o fusnesau Cymraeg ran drwy werthu eu cynnyrch i'r cyhoedd. Roedd Sion Corn Cymraeg yn bresennol i siarad â phlant. Roedd partneriaid Cymraeg yn cynnwys Dysgu Cymraeg Morgannwg, yr Urdd a'r Mudiad Meithrin a Cymraeg i Blant, gan hyrwyddo'r amrywiaeth o weithgareddau Cymraeg y maent yn eu darparu ym Merthyr Tudful. Daeth tua 500 o aelodau'r cyhoedd i'r digwyddiad.

Dydd Santes Dwynwen

Mewn cydweithrediad â Choleg Merthyr, lansiwyd cystadleuaeth Dydd Santes Dwynwen i bob ysgol ym Merthyr gymryd rhan ynddi. Y brif dasg oedd creu a dylunio cerdyn dydd Santes Dwynwen ac ysgrifennu cerdd yn Gymraeg. Ar Ionawr 25, cyhoeddwyd yr enillwyr gyda chyflwyniad i'r holl enillwyr a oedd yn cael eu cynnal yng Ngholeg Merthyr gyda'r Maer ac Arweinydd y Cyngor yn cyflwyno gwobrau i'r plant. Rhannwyd y categorïau yn grwpiau oedran gwahanol yn amrywio o oedran derbyn yr holl ffordd hyd at fyfyrwyr ôl-16. Roedd yr enillwyr llwyddiannus yn dod o Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful, Rhyd y Grug, Coed y Dderwen, Pen y Dre a myfyrwyr o Goleg Merthyr.

Digwyddiadau Gyrfaoedd

Mae'r Bartneriaeth Addysg Busnes Gyda'n Gilydd (BETP), sy'n ymgorffori ystod o gyflogwyr, partneriaid trydydd sector ac adrannau mewnol, wedi darparu cyfleoedd i blant a phobl ifanc ymarfer eu sgiliau iaith, yn ogystal â dysgu am bwysigrwydd y Gymraeg yn y gweithle. Mae hyn hefyd wedi cefnogi ysgolion i ennill gwobrau arian

ac aur Campws Siater Iaith/Cymraeg. Bu Clwstwr Pen y Dre, Ysgol Santes Tudful ac Ysgol Rhyd y Grug, yn cydweithio â'r BETP, ar gyfer digwyddiad gyrfaoedd ym mis Mawrth 2024 a gynhaliwyd yn Y Coleg, Merthyr Tudful. Amlygodd chwe gweithdy dwyieithog dan arweiniad chwe chyflogwr fanteision dysgu a defnyddio'r Gymraeg yn y gweithle i ddisgyblion Blwyddyn 6. Yn ogystal, cefnogwyd 36 o ddisgyblion Blwyddyn 6 o Ysgol Rhyd y Grug gan 7 cyflogwr mewn ffair yrfaedd yn yr ysgol ym mis Ebrill 2024. I gefnogi eu gwaith tuag at wobwr Aur Siater Iaith, gweithiodd tîm BETP gyda 10 o ddisgyblion 'Y Dreigiau' (tîm Criw Cymraeg) i ymweld â busnesau yn eu cymuned leol i hyrwyddo'r Gymraeg.

Mae'r tîm Ysgolion sy'n Canolbwyntio ar y Gymuned hefyd wedi cefnogi Criw Cymraeg Ysgol Gynradd Troedyrhiw ac Ynysowen, gan fynd â nhw allan i'r gymuned leol, gan ddarganfod busnesau Cymraeg lleol. Yna gwnaeth y Criw adnoddau i gefnogi busnesau lleol i ymarfer eu Cymraeg. Cyflwynwyd y prosiect i rieni. Roedd 19 o rieni, 5 busnes a 7 set o rieni yn cymryd rhan.

Eisteddfod y Clwstwr

Cynhaliwyd pedair Eisteddfod glwstwr ar draws Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful ym mis Chwefror a Mawrth 2024 gan arddangos yr iaith Gymraeg a diwylliant Cymraeg mewn ysgolion cyfrwng Saesneg. Perfformiwyd amrywiaeth o eitemau gan yr ysgolion gydag enillwyr pob categori yn perfformio yn nigwyddiad Noson Lawen ar Fawrth 21.

Noson Lawen

Trefnwyd trydedd Noson Lawen yn "Eglwys y Seintiau Dyddiau Diweddafr" yn Georgetown, Merthyr Tudful ym mis Mawrth 2024. Roedd y digwyddiad hwn yn adeiladu ar yr ail ddigwyddiad a gynhaliwyd y llynedd. Roedd dros 200 o blant o bob rhan o'r Fwrdeistref Sirol yn bresennol i berfformio eitemau Cymraeg gan gynnwys enillwyr Eisteddfodau clwstwr Pen y Dre, Cyfarthfa a BCA. Roedd eitemau ychwanegol o Ysgol Uwchradd Afon Taf, Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful a Rhyd-y-Grug. Gwirfoddolodd Llysgenhadon y Coleg Cymraeg o Goleg Merthyr Tudful yn y digwyddiad gyda Mistar Urdd a Dwynwen draig Shwmaeronment hefyd yn gwneud ymddangosiad.

Dysgu Cymraeg Morgannwg / Learn Welsh Glamorgan

Mae'r Cyngor yn parhau i weithio mewn partneriaeth â Dysgu Cymraeg Morgannwg (Dysgu Cymraeg Morgannwg) i ddarparu cyfleoedd hyfforddi yn y gweithle i staff a Chynghorwyr.

Mae hyn yn cynnwys ymgyrch hyrwyddo barhaus i annog staff a Chynghorwyr i ymgymryd â chyfleoedd hyfforddi Cymraeg drwy sesiynau galw heibio, trwy'r fewnwyd, drwy e-bost, a sesiynau blasu. Cafwyd cyrsiau ar-lein a dysgu wyneb yn wyneb.

Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor aelodau o staff sy'n dysgu Cymraeg yn y gweithle yn amrywio o lefel Mynediad i lefel ganolradd 1 a 2 a rhai ar Lefel Uwch.

Gan weithio mewn partneriaeth â Dysgu Cymraeg Morgannwg rydym hefyd yn parhau i ddarparu cyfleoedd cymdeithasol parhaus i ddysgwyr wrando ac ymarfer gan ddefnyddio'r Gymraeg. Yn flaenorol, mae dysgwyr y Cyngor wedi cynorthwyo Dysgu Cymraeg Morgannwg i farchnata cyrsiau ac yn cynnig unrhyw gymorth i hyrwyddo'r Gymraeg ym Mwrdeistref Sirol Merthyr Tudful.

Mae hybiau dysgu cymunedol hefyd wedi'u sefydlu ym Mhen y Dre, Ysgol Rhyd y Grug ac Ysgol Santes Tudfil, gan ddarparu cyfleoedd i'r gweithlu addysg, gweithlu'r cyngor, a chymuned Merthyr Tudful ddysgu Cymraeg.

Cymorth Dysgu i Deuluoedd

Mae tîm CFS wedi cefnogi Ysgol Gynradd Rhyd Y Grug drwy gyflwyno sesiynau Cymraeg wythnosol i deuluoedd, wedi'u targedu at deuluoedd Meithrin. Roedd y rhain yn rhedeg am 4 wythnos, gan gyflwyno geirfa Gymraeg sylfaenol. Cymerodd 9 teulu ran, gydag 1 yn cofrestru ar gyfer dosbarthiadau Cymraeg a 4 arall yn mynegi diddordeb.

Ap Caru Cymru

Mae plant o 3 Ysgol Cyfrwng Saesneg ac 1 Ysgol Cyfrwng Cymraeg wedi bod yn cydweithio â Values Education ar ddatblygu ap dysgu Cymraeg. Mae hyn yn cynnwys technoleg realiti rhithwir ac AI. Mae plant wedi cofnodi eu hunain gan ddefnyddio technoleg sgrin werdd gan ddefnyddio ymadroddion cyffredin ar gyfer gwahanol sefyllfaoedd. Mae hyn wedi rhoi cyfle i'r plant wella eu sgiliau Cymraeg eu hunain, yn ogystal â darparu offeryn i eraill.

Gair Cymraeg/Ymadrodd y Pythefnos

Er mwyn cefnogi'r staff addysg, mae Gair/Ymadrodd Cymraeg yn cael ei gylchredeg bob pythefnos sy'n cefnogi'r staff ac yn hybu'r iaith. Gyda Swyddog Polisi Iaith Gymraeg newydd yn y swydd, bydd hyn yn cael ei ehangu ymhellach i gynnwys staff a chynghorwyr y Cyngor.

Mae'r ymadroddion a'r geiriau hyn yn cael eu e-bostio allan ac fel arfer maent yn cynnwys ymadroddion busnes neu ymadroddion syml a fyddai'n ddefnyddiol. Mae staff hefyd yn cael eu hannog i ymarfer yr ymadroddion Cymraeg gyda chydweithwyr, ffrindiau a theulu.

Adnoddau

Mae adnoddau sy'n cefnogi cydymffurfiaeth a dysgu'r Gymraeg yn cael eu hanfon at staff, mae'r adnoddau hyn i'w hanfon allan bob pythefnos a byddant yn cynorthwyo staff yn eu dealltwriaeth. Bydd yr adnoddau hyn hefyd ar gael ar Hwb y Rheolwyr hefyd.

Gwirfoddolwyr Cymraeg

I ategu'r Hyfforddiant Ffôn a Chyfarch Gloywi Cwsmeriaid Cymraeg mae rhestr y Cyngor o wirfoddolwyr Cymraeg eu hiaith wedi cael ei hadolygu, diweddarau ac ar gael ar fewnrwyd staff y Cyngor.

Mae'r rhestr hon yn nodi'r aelodau staff sydd wedi gwirfoddoli i gynorthwyo'r Cyngor i siarad â chwsmeriaid drwy gyfrwng y Gymraeg, sy'n cynnwys siaradwyr hyfedr a dysgwyr i'w cefnogi i ymarfer eu Cymraeg.

Bore Coffi Cymraeg

Bu dechrau ar fore coffi Cymraeg, mae hwn yn ddigwyddiad anffurfiol lle gall aelodau staff ymarfer a defnyddio eu Cymraeg mewn sesiwn galw heibio yn y Ganolfan Ddinesig. Gall hyn eu galluogi i fagu eu hyder a bydd Swyddog Polisi'r Gymraeg yn edrych ar ffyrdd o ddatblygu hyn ymhellach.

Cwrs Rhagarweiniol Cymraeg

O 1 Ebrill 2021, mae'n ofynnol i bob aelod newydd o staff ymgymryd â cwrs rhagarweiniol Cymreig. Enw'r cwrs ar-lein 10 awr Cymraeg yw hwn.

Mae'n darparu hyfforddiant sylfaenol yn y Gymraeg ar sut mae'r canlynol:

1. Sut i ateb y ffôn
2. Darparu cyfarwyddiadau a gwybodaeth i ymwelwyr allanol wrth fynd i mewn i'r adeilad
3. Dysgu ynganiad rhifau
4. Enwau lleoedd a misoedd y flwyddyn

Anogir pob aelod o staff i ymgymryd â'r cwrs fel rhan o'u ffocws ar yr arfarniad perfformiad yn y dyfodol (arfarniad blynyddol).

Cyfarfodydd

Mae'n arferol agor holl gyfarfodydd y Cyngor yn Gymraeg erbyn hyn ac anogir defnyddio'r Gymraeg ym mhob ffurf.

GRŴP DEDDF

Mae'r Cyngor yn aelod gweithgar o Grŵp Deddf ac yn mynychu eu cyfarfodydd yn rheolaidd. Grŵp gwirfoddol yw Grŵp Deddf sy'n cynnwys Swyddogion yr Iaith Gymraeg ar gyfer cyrff sector cyhoeddus sy'n dod o dan ofynion cydymffurfio Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 ar lefel ranbarthol. Nod Grŵp Deddf yw trafod a rhannu gwybodaeth ac arfer da ar y Gymraeg. Ailgychwynnodd presenoldeb rheolaidd ym mis Chwefror 2024. Cyflwynwyd y tîm, gyda chefnogaeth y Pennaeth Cyflawniad a Lles, yng nghynhadledd Cymraeg I Bawb ym mis Mawrth 2024 ar y pwnc '*Shwmaeronment and Children Improving their Welsh Skills*'. Rhoddodd hyn gyfle i rannu gwaith partneriaid ym Merthyr Tudful, yn ogystal â dysgu o ardaloedd eraill.

Rhwydiaith

Mae'r Cyngor wedi bod yn aelod gweithgar o Rhwydiaith ac wedi bod yn mynychu'n rheolaidd ers mis Mai 2024 ar ôl penodi'r Swyddog Polisi Iaith Cymraeg newydd. Grŵp yw Rhwydiaith sy'n cynnwys Swyddogion yr Iaith Gymraeg ar gyfer cyrff sector cyhoeddus sy'n dod o dan ofynion cydymffurfio Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 ar lefel genedlaethol. Mae'n cael ei drefnu gan Lywodraeth Cymru ac yn trafod ac yn

rhannu gwybodaeth ac arfer da am y Gymraeg a deddfwriaeth, strategaethau, polisïau a gweithdrefnau perthnasol y Llywodraeth.

Urdd

Mae'r Urdd wedi cynnal ystod eang o weithgareddau eleni gyda chlybiau amser cinio mewn pedair ysgol uwchradd cyfrwng Saesneg ac un yn Ysgol Gyfun Rhydywaun, yr ysgol uwchradd Gymraeg sydd â chymhwyster o Ferthyr Tudful. Mae'r Urdd hefyd wedi parhau â chlwb ieuenctid wythnosol a fforwm ieuenctid, yn ogystal â darparu cwrs i 80 o bobl ifanc ddysgu Cymorth Cyntaf. Mae ysgolion hefyd wedi cael y cyfle drwy'r Urdd i gael clybiau chwaraeon amlbwrpas a mynd i gystadlaethau chwaraeon. Bu jambori mewn ysgolion cynradd hefyd ac ymweliadau hyrwyddo i fynychu gwersylloedd yr Urdd ac i gystadlu yng nghystadlaethau'r Urdd.

Grwpiau Cymraeg

Mae yna hefyd Grwpiau Iaith Gymraeg sy'n cael eu rhedeg gan ein partneriaid cymunedol. Mae'r rhain yn cynnwys grŵp darllen lefel Mynediau, Grŵp siarad (pob lefel mewn 2 grŵp) a Grŵp Siarad Hapus (lefelau Canolradd+).

Gweithio mewn partneriaeth

Mae gweithio mewn partneriaeth yn parhau i fod yn nodwedd gref ym Merthyr Tudful ar gyfer datblygiad y Gymraeg a Diwylliant. Mae'r rhanddeiliaid allweddol canlynol yn darparu ystod o gyfleoedd a chymorth i ddatblygu'r Gymraeg

- Menter Iaith Merthyr Tudful
- Dysgu Cymraeg Morgannwg
- Canolfan Soar
- Cymraeg i Blant
- Urdd
- Ysgolion Cymraeg a Saesneg ym Merthyr Tudful
- Ysgol Gyfun Rhydywaun
- Y Coleg Merthyr Tudful
- Mudiad Ysgolion Meithrin
- Y Gwasanaeth Ieuenctid
- Dysgu Oedolion yn y Gymuned
- Consortiwm Canolbarth y De
- Eglwys y Saint y Dyddiau Diwethaf

SAFONAU CYFLENWI GWASANAETHAU

Mae'r Cyngor yn ddarostyngedig i 87 o Safonau Cyflenwi Gwasanaethau.

Nid oes unrhyw Safon Cyflenwi Gwasanaeth yn destun ymchwiliad.

SAFONAU LLUNIO POLISI

Mae'r Cyngor yn ddarostyngedig i 16 o Safonau Gwneud Polisi.

Nid oes unrhyw Safonau Polisi yn cael eu hymchwilio.

SAFONAU GWEITHREDOL

Mae'r Cyngor yn ddarostyngedig i 53 o Safonau Gweithredol.

Nid oes unrhyw Safonau Gweithredol yn cael eu hymchwilio.

SGILIAU CYMRAEG GWEITHWYR (AR SAIL Y COFNODION A GEDWIR YN UNOL Â SAFON 151):

Sgiliau Gwrando	Nifer y Gweithwyr 2022/23	Nifer y Gweithwyr 2023/24
Pob deunydd gwaith	119	132
Sgyrsiau gwaith mawr	23	30
Deunydd arferol	41	44
Ymholiadau sylfaenol	593	646
Sgyrsiau cymdeithasol sylfaenol	192	212
Cyfanswm	968	1064

Sgiliau Siarad	Nifer y Gweithwyr 2022/23	Nifer y gweithwyr 2023/24
Rhugl – pob sgwrs	124	140
Y rhan fwyaf o sefyllfaoedd	29	34
Sgwrsio ag eraill	51	56
Ateb ymholiadau syml	150	169
Sgyrsiau cyffredinol	570	616
Dim sgiliau	780	0
Dim ateb		1900
Cyfanswm	1607	2917

Sgiliau Darllen	Nifer y Gweithwyr 2022/23	Nifer y gweithwyr 2023-24
Pob sgwrs waith	121	138
Y rhan fwyaf o ddeunyddiau	48	57
Sgiliau arferol	72	81
Deunyddiau gwaith sylfaenol	139	157
Geiriau ac ymadroddion sylfaenol	615	650
Dim sgiliau	696	0

Dim ateb		1832
Cyfanswm	1691	2917

Sgiliau Ysgrifennu	Nifer y gweithwyr 2022/23	Nifer y gweithwyr 2023-24
Medrus, yn gallu gwneud gwaith cymhleth	105	117
Y rhan fwyaf o'r testun ysgrifenedig	40	50
Gwaith arferol, gyda help	53	58
Negeseuon sylfaenol	497	537
Gohebiaeth syml	119	131
Dim sgiliau	883	0
Dim ateb		2022
Cyfanswm	1697	2917

O'i gymharu â'r ffigurau o'r llynedd mae nifer y gweithwyr sy'n gallu gwneud gwaith cymhleth a rhugl drwy'r Gymraeg wedi codi sy'n braf gweld. Gallai'r cyfle i staff ddiweddarau'r manylion ar ein system Adnoddau Dynol eu hunain fod y prif reswm dros y cynnydd yn y niferoedd, gan y gofynnir i bob gweithiwr newydd lenwi'r ffurflen fonitro wrth gwrs wrth ymgymryd â rôl newydd. Gall y rhai sy'n uniaethu heb unrhyw sgiliau neu sylfaenol gofrestru ar gyfer cyrsiau Cymraeg i'w cynorthwyo i gynyddu lefel eu sgiliau os ydynt yn dymuno.

NIFER YR AELODAU O STAFF A FYNCHODD GYRSIAU HYFFORDDI A GYNIGIR YN GYMRAEG YN YSTOD Y FLWYDDYN (AR SAIL Y COFNODION A GEDWIR YN UNOL Â SAFON 152):

Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor rai aelodau o staff sy'n dysgu Cymraeg yn y gweithle yn amrywio o lefel Mynediad i lefel 1 a 2 Canolradd. Mae gan y Cyngor sawl aelod o staff ar lefelau uwch hefyd ac mae'n awyddus i barhau i gefnogi dysgu ar gyfer aelodau staff. Bydd hyrwyddo cyfle i ddysgu a mynychu dosbarthiadau yn cael ei gyfleu drwy e-bost, fforwm staff ac ati pan fydd y cofrestrriad ar agor.

OS CYNIGIWDYD FERSIWN GYMRAEG O GWRS YN YSTOD Y FLWYDDYN, CANRAN CYFANSWM NIFER Y STAFF A FYNCHODD Y CWRS A FYNCHODD Y FERSIWN GYMRAEG (AR SAIL Y COFNODION A GADWASOCH YN UNOL Â SAFON 152):

Amherthnasol.

NIFER Y SWYDDI NEWYDD A GWAG A HYSBYSEBWYD YN YSTOD Y FLWYDDYN A GATEGOREIDDIWYD FEL SWYDDI LLE - (I) SGILIAU CYMRAEG YN HANFODOL, (II) BOD ANGEN DYSGU SGILIAU CYMRAEG WRTH EU PENODI I'R SWYDD, (III) BOD SGILIAU CYMRAEG YN DDYMNOL, NEU (IV) NID OEDD ANGEN SGILIAU CYMRAEG, (AR SAIL Y COFNODION A GADWASOCH YN UNOL Â SAFON 154):

O'r 367 o swyddi a hysbysebwyd, hysbysebwyd 365 o swyddi gyda'r Gymraeg yn ddymunol a 2 lle hysbysebwyd y Gymraeg yn hanfodol.

NIFER Y CWYNION A DDERBYNIWYD YN YSTOD Y FLWYDDYN A OEDD YN YMWNEUD Â CHYDYMFFURFIO Â'R SAFONAU YR OEDDEM O DAN DDYLETSWYDD I GYDYMFFURFIO Â HWY:

Ni dderbyniodd Adran Gwynion y Cyngor unrhyw gwynion ffurfiol mewn perthynas â'r Gymraeg yn ystod y cyfnod 1 Ebrill 2023 – 31 Mawrth 2024.

MANYLION CYSWLLT

Sut i gysylltu â ni

Os hoffech gael copi o'r Adroddiad Blynyddol hwn mewn unrhyw fformat arall neu ei gyfieithu i iaith arall, cysylltwch â ni ar:

Ein gwefan: www.merthyr.gov.uk

Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful
Canolfan Ddinesig
Stryd y Castell
Merthyr Tudful
CF47 8AN

Ffôn: (01685) 725000